

להרגיש מה חסר לנו

בגדר קדושת המקדש ובייחודו של הארון

ערב שבת חזון תשע"ו

גמ' בבא קמא (סוף נט. – נט:) "אליעזר זעירא ... גברא רבה אנא" [או יותר, עד "... ושבוהו"]

בית המקדש (א)

רמב"ם הל' בית הבחירה (פ"א הלכות א', ה', ו') (או')

◀ עיין היטב ברשימה זו – תמצא משהו מוזר (odd).

[וע"ע במחלוקת רמב"ם ורמב"ן, ותגדל התימה טפי –

רמב"ם בספר המצוות (מצות עשה כ') והשגת הרמב"ן עליו (לקמן מצות עשה ל"ג)]

רמב"ם הל' ספר תורה (פ"י ה"י)

◀ הרי שהרמב"ם כתב קל-יחומר. האם זה מובן (understandable) היטב?

בית המקדש (ב)

רמב"ם הל' בית הבחירה (פ"ד ה"א)

משנה יומא (נג:), "משניטל ... ועליה היה נותן",

ובגמ' (שם), "משנגזז ... עד היום הזה"; (נד.), "אמר ר' נחמן בר יצחק ... ששם ארון גנוז"

◀ מה קשה על הרמב"ם (בפרק ד') מכח הגמ' ביומא?

תשמישי קדושה

נתחיל ליישב קושיותינו ע"י ברייתא שהובאה (quoted) בריש פרק ד' דמכילתין –

גמ' מגילה (כו:), "ת"ר תשמישי ... ורצועותיהן"

◀ צריך להבין יסוד הדברים - מהו החילוק בין שני הסוגים (categories)?

קדושת גוף האדם

גמ' נדה (ל:): על עובר במעי אמו, "אלו ירחי לידה ומלמדין ... ואל תהי רשע"

◀ זו אגדה מפורסמת, הידועה לנו כבר מימי הילדות. אולם למתבונן ניתן להקשות טובא

על אגדה זו, ועכ"פ צריך להבין מהי תכלית (purpose) הדברים?

רמב"ם הל' גירושין (פ"ב ה"כ)

בית הכנסת

רמב"ן מגילה (כה: ד"ה ויש ליישב)

רמב"ם הל' תפילה (פי"א הי"ד)

◀ מה דעת הרמב"ם בדין ביהכ"נ? למה זה קשה? ויש להבינו עפ"י המקור הבא –

רמב"ם שם (ה"ב)

◀ למה הזכיר בנין הארון בתיאור עיקרי ביהכ"נ?

שתקפו וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו. ...

ספר המצוות לרמב"ם (מצות עשה כ')

והמצוה העשרים היא שצונו לבנות בית עבודה. בו יהיה ההקרה והבערת האש תמיד ואליו יהיה ההליכה והעליה לרגל והקבוץ בכל שנה כמו שיתבאר (מ"ע כז - ט לט מו נב - ד פג - ה ול"ט פט - צ קנו) והוא אמרו יתעלה (ר"פ תרומ') ועשו לי מקדש. ולשון ספרי (ראה י' - י' אוסנה' כ ב) שלש מצוות נצטוו ישראל בשעת בנייתן לארץ למנות להם מלך (מ' קעג) ולבנות להם בית הבחירה ולהכריע זרעו שלעמלק (מ' קפח). הנה התבאר שבנין בית הבחירה מצוה בפני עצמה. וכבר בארנו (ריש שרש יב) שזה הכלל הוא כולל חלקים ושהמנורה והשלחן והמזבח וזולתם כלם הם מחלקי המקדש והכל ייקרא מקדש וכבר ייחד הציווי בכל חלק וחלק. אמנם אמרו במזבח (ס"פ יתרו) מזבח אדמה תעשה לי, שייחשב בכתוב הזה שהוא מצוה בפני עצמה חוץ ממצות מקדש, הענין בו כמו שאספר לך. אולם פשיטה דקרא הנה הוא מדבר בשעת היתר הבמות שהיה מותר לנו בזמן ההוא שנעשה מזבח אדמה בכל מקום ונקריב בו. וכבר אמרו עליהם השלום כי ענין זה הוא שצוה לבנות מזבח שהיה מחובר בארץ ושלא יהיה נעתק ומטלטל כמו שהיה במדבר. והוא אמרם במכילתא דר' ישמעאל בפירוש זה הפסוק כשתכנס לארץ עשה לי מזבח המחובר באדמה. וכאשר היה הדבר כן הנה זה הציווי נוהג לדורות והוא מחלקי המקדש רוצה לומר שיבנה מזבח מאבנים בהכרח. ובמכילתא (ס"פ יתרו ור"פ אם כסף הוב' במ' מד וקצצ) אמרו בפירוש אמרו יתעלה (שם) ואם מזבח אבנים תעשה לי אמרו רבי ישמעאל אומר כל אם ואם שבתורה רשות חוץ משלשה אחד מהם ואם מזבח אבנים. אמרו ואם מזבח אבנים חובה אתה אומר חובה או אינו אלא רשות תלמוד לומר אבנים שלמות תבנה את מזבח י"י אלהיך. וכבר התבאר דיני מצוה זו בכללה כלומר בנין המקדש ותבניתו ובנין המזבח ודינו במסכתא מחוברת לזה והיא מסכת מדות. וכן התבאר תבנית המנורה והשלחן ומצוה הזהב ומקומם בהיכל בגמר מנחות (כח - ט א, צו - ט ב) ויומא (לג ב):

השגות הרמב"ם לספר המצוות (מצות עשה לג')

... וכבר נתבאר (שרש יב) שאין מונים חלקי המצות. ולכן לא נמנה אנתנו השלחן עשיית השלחן והמנורה והמזבח מצוה מפני שצונו לשום לחם לפני י"י תמיד וצוה אותנו בהכשר העבודה הזאת שהיא לשום אותו בשלחן מתואר כן ושיסודר עליו בענין כן וצונו יתברך בהדלקת הנר לפניו וסדר לנו שתהיה ההדלקה הזו במנורת זהב משקלה ועניינה כן וכן, והנה הם תשמישי קדושה. ולא הוכשר בעיני הטעם שכתב בו הרב שאמר (מ' כ) שהם חלק מחלקי המקדש. לפי שאין הכלים חלק מן הבית אבל הם שתיים מצות ואינן מעכבות זו את זו ומקריבין בבית אף על פי שאין בו כלים אלו.

ולכן אצלי עשיית הארון והכפורת לשום שם העדות תמנה מצוה בפני עצמה. ואל תחשוב לומר שלא תמנה שלא נצטוונו לדורות ולא נעשה אלא ללוחות הברית ובבית שני שלא היה ארון שנגנז מהם (יומא נג ב, וש"נ, ביה"ב רפ"ד) או כדברי האומר (יומא שם) שגלה לבבל לא עשו ארון אחר. שהרי כבר מנה הרב (מ"ע לד) משאו על הכתף מצוה לפי שהמצוה ההיא קיימת לנו לדורות והארון עם לוחות הברית קיים לנו לעולם ומצות נשיאותו בלויים או בכהנים אינו נגדר בזמן אלא כל זמן שימצא אנו מצווין לנשאו בכתף ועוד הוא עתיד ליגלות אמן במהרה בימינו יהיה במהרה ונהנה היא מצוה מכלל המצות הקיימות לדורות. וכמו שמנה הרב משא הארון כן באמת תמנה עשייתו מצוה מכלל מצות עשה לפי שהיותו מצוה קיימת לנו. ועוד שאם נעלה על דעתנו חס ושלוש שיאבד או שישבר מצוה לעשותו כמדה הראשונה לשום שם לוחות העדות כי בכך נצטוונו. והנה מכל מקום היא מצוה מיוחדת בפני עצמה אינה הכשר מצוה אחרת כמנורה והמזבח והשלחן.

רמב"ם הל' תפילין ומזוזה וספר תורה (י, י) מצוה לייחד לספר תורה מקום ולכבדו ולהדרו יותר מדאי, דברים שבלוחות הברית הן הן שבכל ספר וספר, לא ירוק אדם כנגד ספר תורה ולא יגלה ערותו כנגדו ולא יפשיט רגליו כנגדו ולא יניחנו על ראשו כמשאוי ולא יחזיר אחוריו לספר תורה אלא אם כן היה גבוה ממנו עשרה טפחים.

רמב"ם הל' בית הבחירה (ד, א)

אבן היתה בקדש הקדשים במערבו שעליה היה הארון מונח, ולפניו צנצנת המן ומטה אהרן, ובעת שבנה שלמה את הבית וידע שסופו ליחרב בנה בו מקום לגנוז בו הארון למטה במטמוניות עמוקות ועקלקלות ויאשיהו המלך צוה וגנזו במקום שבנה שלמה שנאמר ויאמר ללויים המבינים לכל ישראל הקדושים ליי' תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל אין לכם משא בכתף עתה עבדו את יי' אלהיכם וגו', ונגנז עמו מטה אהרן והצנצנת ושמן המשחה וכל אלו לא חזרו בבית שני,

נדה (ל:)

אלו ירחי לידה. ומלמדין אותו כל התורה כולה, שנאמר (משלי ד') ויורני ויאמר לי יתמך דברי לבך שמור מצותי וחיה ... וכיון שבא לאויר העולם - בא מלאך וסטרו על פיו, ומשכחו כל התורה כולה, שנאמר (בראשית ד') לפתח חטאת רובץ. ואינו יוצא משם עד שמשביעין אותו ... ומה היא השבועה שמשביעין אותו - תהי צדיק ואל תהי רשע ...

רמב"ם הל' גירושין (ב, כ)

מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש, בית דין של ישראל בכל מקום ובכל זמן מכין אותו עד שיאמר רוצה אני ויכתוב הגט והוא גט כשר, וכן אם הכוהו גוים ואמרו לו עשה מה שישראל אומרים לך ולחצו אותו ישראל ביד הגוים עד שיגרש הרי זה כשר, ואם הגוים מעצמן אנסוהו עד שכתב הואיל והדין נותן שיכתוב הרי זה גט פסול.

ולמה לא בטל גט זה שהרי הוא אנוס בין ביד גוים בין ביד ישראל, שאין אומרים אנוס אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו מחוייב מן התורה לעשותו כגון מי שהוכה עד שמכר או נתן אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו או עד שנתרחק מדבר שאסור לעשותו אין זה אנוס ממנו אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה. לפיכך זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה להיות מישראל רוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא